

A Szabad Demokraták Szövetsége és a koalíció

Kezdetben vala a pártállami privatizáció. Aztán leve a keresztény-nemzeti privatizációs pártállamosodás. Most pedig az a kérdés, hogy a mindkét periódusban közös, rossz tendenciák szabaddemokratá közreműködéssel folytatódnak-e?

A privatizálódási folyamat kezdetén a késő Kádár-korszak gazdasági némenklatúráját szaktudása, kapcsolatrendszere és anyagi helyzete ropant előnyökhöz juttatta, és így előadás nélkül válthatta át hatalmi pozícióit gazdaságiakra. Ezt a folyamatot az 1990-ben hatalomra került jobboldali koalíció sem csinálhatta vissza. Minthogy a szabadversenyos kapitalizmus hívének vallotta magát, senkit sem zárhatott ki politikai okokból a gazdasági verseny szereplői közül, csak a privatizáció tempóját lassíthatta le. Erre amúgy is hajlott, hiszen Antall József és csapata a pártállam évtizedeiben megtanulta, hogy egy kormányzat annál erősebb, minél mindenhatóbb államot irányít, és az állam annál mindenhatóbb, minél nagyobb tulajdonnal rendelkezik, vagyis minél több ember függ tőle közvetlenül.

A szabadság jogos mámorra és illúziója

Az 1990-es választás után a szabadság jogos mámorát az az illúzió hatotta át, hogy a Nyugat eszmerendszerére voksolva egy csapásra magunkévá tesszük a nyugati életstílust is. Sajnos a szovjet tömb országainak politikai felszabadulására a szabad világ gazdaságpolitikáját meghatározó intézmények kisszerű szatócslogikával reagáltak. A Nyugat totális gazdasági rendszerváltást követel tőlünk, csak a pártállamtól örökölt adósságok ügyében ragaszkodik a kontinuitáshoz. A láthatatlan pénzügyi függés a lakosság szemében misztikusabb és végzetesebb, mint a kézzelfoghatóbb katonai elnyomás, noha ez utóbbit a Kádár-rendszer vége felé már kevésbé érezte a saját bőrén, és kevésbé hozta közvetlen összefüggésbe romló életkörülményeivel.

A szélsőjobb felé sokáig végtelenül nyitott kormány a Nyugattal kapcsolatos várakozások csődje folytán felszabadult illúziókontingenszt a nemzeti talajra próbálta átirányítani. Ismét szalonképes lett a csodadoktor-recept, mely a magyar-ságból az amerikanus-judeo-komzopolitizmus fertőző fekáliáját magyaros purgálással magyarkodta volna ki. Antall József, továbbá kedve gyermekkori barátai és rokonai az MDF centrumában orrukat fintorgatták e demagógia csőcselékzágától, az ő gyengéjük a történelem volt. Horthy második temetésén, 1993-ban olyan paripás-főveges-buzogányos-kacagányos Magyarország sorakozott fel az amuló tévévezők szeme előtt, amely abszurd rémlátomás lévén – már nem vonzhatott magához illúziókat. Fokozódó népszerűtlenségét érezve, Antall József, majd Boross Péter keresztény-nemzeti pátosszal új lendületet adott a kormányzásában már korábban is jelentkező pártállami tendenciáknak. Agresszív buzgalmuk eloszlatta a nemzeti eszméit, sőt a rendszerváltás boldogító mivoltába vetett illúziókat. A Magyar Szocialista Párt 1994-es választási sikerei főként annak tulajdoníthatók, hogy a leszbikusnyalanságba zuhanó, élszegényedő tömegek nemzeti maszlag helyett disznóoldalásra vágytak, mégpedig államilag támogatott, Kádár-korabeli áron. Az új kormány azonban – a régi állampárt és a régi demokratikus ellenzék utódserveinek meghökkenítő frigitte, amelyben a kerítőnő tisztét a jobboldal silánysága töltötte be – magasba ívelő életstílvonal helyett megszorongató helyzet kilátásba, a szegények további elszegényítését. A szocialista pénzügyminiszter a kemény

kapitalizmus receptjével gyógyítaná az államháztartás elviselhetetlen deficitjét, a szabaddemokraták szociális piacgazdaságról beszélve ugyanarra gondolnak, mint a pénzügyminiszter. A legnagyobb szak-szervezet vezetői a munkahelyek és a reálbérek fenntartásának képtelenségét követelik, a miniszterelnök pedig támogatja az összes egymással összeegyeztethetetlen irányzatot.

A szabaddemokraták, ellenzékben maradva, halálos ítéletüket írták volna alá; de a párt fölött a koalícióban is ott függ Damoklesz kardja. Ha nem sikerül igen eltérő hagyományai-ból fakadó eruculatát megőriznie a szocialistákkal szemben, akkor a történelem olyan ítéletet mond majd róla, mint Peer Gyntrol a Gombóntó: „A hivatását nem töltötte be. / *Selejt. Öntökánálba vele.*” Hogy ez mennyire nem elvont erkölcsi probléma, arra hadd hozzam fel ismét a privatizáció példáját. Okkal feltételezhető, hogy mind Grósz Károly és Németh Miklós, mind pedig Antall József és Boross Péter kormánykodása alatt számos nagy horderejű visszaélés történt ezen a téren, még sokmillió értékben is sokszor károsították meg a nemzeti vagyont a pozíciók jogszerűtlen kiaknázása vagy törvénytörő lobbyzása útján. Kézenfekvő annak veszélye, hogy az MDF és az MSZP az egymást terhelő kínos információk tömegének birtokában kölcsönösen magáévá teszi a „Ne szólj szám, nem fáj fejem” undorító bölcsességét. Ha a kormányzati visszahúzó erők terén eddig még ártatlan SZDSZ szemet huny előt, akkor a panamisták színvonallára süllyed; ha pedig nem huny szemet, akkor állandósult konfliktushelyzetben kell együtt kormányoznia erősebb partnerével.

Magam is tudom, hogy csak a nagy visszaéléseket célszerű napvilágra tárnai, mert a kis privatizációs perek ezrei rossz hírbe kevernék gazdaságunkat, általános bizonytalanságot okoznának, ráadásul azt a vélekedést támasztanák alá, hogy az új uralkodók bosszúhadjáratot folytatnak a régiék ellen. De ha mindent elkenünk, akkor azt a benyomást erősítjük, hogy az egymást váltó elitek cinkosokként funkcionálnak. Ez esetben még a demokratikus választásoknak sem lenne értelmük, hiszen az uralmon lévőek bármikor bármit megtehetnek, ha bizhatnak abban, hogy később sem vonják őket felelősségre. A Csúcs- és Nahlik-féle intézmények főbűnösöknek végkielégítése, melyet a megérdemelt fegyelmi, sőt feltehetően bírói eljárás helyett ajándékoztak meg őket, jól mutatja, hogy mennyire jelen van politikai életünkben, és milyen felháborodást okoz az elvtelen elkenési stratégia, mely a közvélemény szemében magán viseli a „kéz kezét mos” pecsétjét. Ez a stratégia látszik érvényesülni a politika területén is. Nem tudható például, hogy miért titkolják el az 1992. október 23-i Göncz-ellenes tüntetés ügyében lefolytatott vizsgálat eredményét; mint ahogy a katonai titkosszolgálat miniszteri jóváhagyással végrehajtott csinyeire és a vajdasági magyarok politikai megosztását szolgáló alapítványi pénzek kalandjaira is – fogadni mernék – fátyol kerül majd.

Szolidaritás Solt Ottiliával

Még egy olyan területet szeretnék megemlíteni, ahol fenyeget bennünket a Gombóntó nagy öntökánala. Az SZDSZ elveszíti arcát, ha gyengül emberi jogi érzékenysége, szolidaritása a kisebbségek iránt. E hajlamokat, minthogy többnyire népszerűtlene, nehezebb kiélni kormányzati pozícióban. A lakosság többsége például a cigányverő rendőröknek szurkol. Nekünk azonban jól hallhatóan a cigányok partját kell fognunk ilyen

esetben még akkor is, ha a rendőroket felügyelő miniszter szabaddemokrata. És még ha nem tartunk időszerűnek egy olyan törvényt, mely engedélyezi a könnyű drogokat, akkor is szót kell emelnünk azokért a fiatalokért, akiket meghurcolnak, tönkretesznek pusztán azért, mert néhány marihuánás cigarettát találnak náluk. Megítélésük szerint az emberi jogi szempontok a ludasak abban is, hogy a szabaddemokraták több vezetőjének aggasztóna közönyössé, sőt ellenségessé vált a viszonya a *Beszélővel*. Ebben szerepet játszanak – a lap számos hibáján kívül – a politika és a sajtó viszonyáról kialakított pártállami sémák. Csakhogy egy demokratikus párt még a hozzá közel álló értelmiségi műhelyektől sem követhet taktikai fegyelmet, egészséges kapcsolatokat csak a világnézeti alapvonalak közönsége biztosíthatja. Amíg hasonló elvi és erkölcsi értekeket száll sikra az újság és a párt, addig a köztük óhatatlanul felmerülő vitákat annak tudatában kell lefolytatni, hogy mindkettő ugyanazt a közönséget szólítja meg, rokon célok érdekében. Ha a szabaddemokraták képesek arra, hogy együttműködjenek Horn Gyulával és Nagy Sándorral, akkor Solt Ottiliával sem mondhatják fel a szolidaritást.

Itt jegyzem meg, hogy egy pártnak, akárcsak valamely személynek, arra is törekednie kell, hogy rendet tartson az érzelmi között. Akivel együtt kormányoznak, azzal nem feltétlenül közönségek az ünnepeim. Akivel viszont együtt ünnepelek vagy gyászolok, azt nem szívesen áldoznám fel a napi politika oltárán.

Lesz magyar Haider?

(Miközben ezt írom, a televízió képernyőjén Pető Iván és Molnár Péter szembeszáll a szocialisták médiatervezetének etatista elképzeléseivel. Ez a kiállás talán fordulatról ad hírt, hiszen a pártvezetés a koalíció kezdete óta először vállalt partnerével – és most nem a privatizációs vitára, hanem a kormányfő kinevezési, felmentési és ellenőrzési aspirációnak elvetésére gondolok – elvi okokból nyílt konfrontációt. Nem bánkódnék, ha kiderülne, hogy nyitott kapukat döngöttek!)

Ami parlamenti szereplésünkkel illeti, erre bizony nem lehetünk büszkéek. Engem is elképeszt, hogy a kormányzó pártok nyomozó többségükkel élve, szükségtelenül módosították az alkotmányt, és új választójogi törvényt kényszerítették ki közvetlenül a helyhatósági választások előtt. Válaszképp az, amúgy is önbizalomhiányban szenvedő ellenzéki pártok már most alkotmányos diktatúrától kiabálnak. Különösebb jóstehetség nélkül állíthatom, hogy ez szokásukká fog válni, még ha a kormányzó pártok nyuszivá szelidülnek, akkor is. De ha parlamenti diktatúra dül, ugyebár, akkor a jobboldal az utca bölcsességéhez folyamodik majd. Vajon hány elkeseredett – ifjú és vén – ellenzéki politikus készül Jörg Haider szerepére? Kik remélik, hogy megetethetik nemzeti maszlaggal a jólét édes álomból korgó gyomorral ébredő lakosságot? Ez érzi már, hogy nehéz éveknél néz elébe, de mintha még ragaszkodna reményeikhez. Bölcsen is teszi, mert kiszolgáltatottá válik az olyan közönség, amely gyors egymásutánban túl sok fajta illúziót veszít el. Még mindig az alagútban zötyög vonatunk, és ha feltételezzük, hogy ezúttal nagyjából elfogadható irányba, akkor az a magyar politika legdöntőbb kérdése – mely körül a szabaddemokraták felelőssége is kikristályosodik –, hogy elfogy-e vagy sem az illúziókba tunkolt bizalom utolsó maradványa, mielőtt felderengne az alagút vége.

Eörsi István